

ECDF
Badania i Szkolenia
ul. Promienista 83
60-141 Poznań

Raport końcowy

Analiza wpływu projektów realizowanych w ramach
Działania 1.5 ZPORR na rozbudowę infrastruktury
społeczeństwa informacyjnego

Wykonawca

ECDF
Badania i Szkolenia

Zamawiający

Instytucja Zarządzająca ZPORR
(Ministerstwo Rozwoju Regionalnego)

maj 2008

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	4
WPROWADZENIE	5
1. STRESZCZENIE RAPORTU	6
1.1. Struktura projektów	6
1.2. Struktura beneficjentów	7
1.3. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5. ZPORR na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	8
2. METODOLOGIA BADANIA	12
2.1. Informacje wstępne	12
2.1.1. Cel badania	13
2.1.2. Przedmiot badania	13
2.1.3. Zakres badania	13
2.2. Koncepcja realizacji badania	14
2.3. Metody i techniki zbierania danych	15
2.3.1. Analiza danych zastanych	15
2.3.2. Telefoniczne indywidualne wywiady pogłębione	15
2.3.3. Studia przypadku	15
2.4. Opis sposobu doboru respondentów do badania	16
2.4.1. Dobór zupełny	16
2.4.2. Dobór celowy	16
3. OPIS WYNIKÓW BADANIA, ICH ANALIZY I INTERPRETACJE	17
3.1. STRUKTURA PROJEKTÓW	17
3.1.1. Struktura projektów ze względu na rozkład regionalny	17
3.1.2. Struktura projektów ze względu na typ projektu	22
3.1.3. Struktura projektów ze względu na wartość projektu	23
3.2. STRUKTURA BENEFICJENTÓW PROJEKTÓW	26
3.2.1. Struktura beneficjentów ze względu na liczbę projektów	26
3.2.2. Struktura beneficjentów ze względu na wartość projektów	27

3.3. OCENA WPŁYWU WSPARCIA UDZIELONEGO W RAMACH DZIAŁANIA 1.5 ZPORR NA ROZBUDOWĘ INFRASTRUKTURY SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO	28
3.3.1. Definicja społeczeństwa informacyjnego oraz infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	28
3.3.2. Trafność udzielonego wsparcia	29
3.3.3. Skuteczność udzielonego wsparcia	32
3.3.4. Użyteczność udzielonego wsparcia	38
3.3.5. Trwałość udzielonego wsparcia	40
4. SPIS WYKRESÓW I MAP	41
5. ZAŁĄCZNIKI	42

Wykaz skrótów

SKRÓT	WYJAŚNIENIE
ICT	Information and Communication Technologies, Technologie informacyjne i komunikacyjne
IDI	Individual in-Depth Interview, Indywidualny Wywiad Pogłębiony
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
SI	Społeczeństwo informacyjne
UZPORA	Uzupełnienie ZPORA
ZPORA	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Wprowadzenie

Niniejszy raport ewaluacyjny został opracowany przez ECDF Badania i Szkolenia, w składzie: Piotr Fuchs, Andrzej Janeczek, Ewa Joachimczak, Krzysztof Joachimczak, Krzysztof Senger na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, w ramach realizacji badania pn.: „Analiza wpływu projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego”.

Struktura raportu podzielona jest na część metodologiczną i analityczno-interpretacyjną, dot. struktury projektów i beneficjentów oraz oceny wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Poza tym, w kolejnych rozdziałach raport przedstawia 30 przykładów studiów przypadków (w tym 6 przykładów dobrych praktyk).

1. Streszczenie raportu

1.1. Struktura projektów

Rozkład projektów zrealizowanych od dnia 1 maja 2004 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku, pod względem miejsca realizacji wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne na obszarze kraju. W województwach: zachodniopomorskim, podkarpackim i pomorskim zrealizowano największą liczbę projektów z próby poddanej badaniu ewaluacyjnemu. W województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, podlaskim, śląskim i warmińsko-mazurskim liczba zrealizowanych projektów jest mniejsza. Województwa mazowieckie, opolskie, świętokrzyskie i wielkopolskie w okresie objętym badaniem nie wykazywały się jeszcze zrealizowanymi (zakończonymi i rozliczonymi) projektami w ramach Działania 1.5 ZPORR.

Analiza jakościowa (postawa beneficjentów) oraz ilościowa (udział w grupie projektów) danych zastanych dowodzi, iż biorąc pod uwagę rozkład geograficzny projektów, beneficjenci z 3 województw zlokalizowanych w północno-zachodnim obszarze kraju (Pomorze – 44% próby poddanej badaniu) oraz z 3 w południowo-wschodnim (32% próby - w szczególności Podkarpacie) wykazują dużo większą aktywność i/lub skuteczność w realizacji i wdrażaniu projektów w ramach Działania 1.5 ZPORR. Natomiast według stanu na 30 czerwca 2007 roku 23% z badanej próby projektów zrealizowanych zostało w pozostałych województwach.

W 35 na 50 projektów objętych badaniem mamy do czynienia z projektami obejmującymi swoim oddziaływaniem obszar większy od obszaru, w której jest zlokalizowany beneficjent. Jednocześnie, aż 18 z nich obejmuje obszar większy niż jedna gmina, a pozostałe 17 obejmuje teren określonej gminy. Jedynie co piąty projekt obejmuje obszar jednostki organizacyjnej beneficjenta. Co dziesiąty projekt obejmuje obszar miejscowości (przy czym wszystkie 5 przypadków dotyczy miasta, a nie miejscowości wiejskich).

Najczęściej realizowanymi przez beneficjentów projektami były projekty w zakresie poprawy infrastruktury, polegające głównie na zakupie sprzętu elektronicznego – aż 37 z 50. Co prawda był to warunek konieczny realizacji projektów w ramach tego Działania, ale pojawia się pytanie czy samo wyposażenie beneficjenta w sprzęt elektroniczny pozwoli na jego efektywne wykorzystanie w odniesieniu do celów długoterminowych interwencji. We wszystkich tych przypadkach cel ten jednak był zawarty we wniosku, po pierwsze jako jeden z kilku celów realizowanych przez projekt, a po drugie było to warunkiem koniecznym do skutecznej realizacji łącznie wszystkich sformułowanych celów. Bez zawarcia w ramach tych projektów nakładów na stworzenie lub modernizację infrastruktury oraz wyposażenie w niezbędny sprzęt, beneficjenci (jednostki budżetowe) nie byłiby w stanie zrealizować żadnego z celów projektów rozumianych szerzej, jako „budowa społeczeństwa informacyjnego”.

Drugim typem pod względem częstotliwości występowania były projekty polegające na wdrożeniu systemu obiegu dokumentów – zarówno tego funkcjonującego w ramach struktur beneficjenta jak i dotyczącego kontaktów z otoczeniem. Ten typ projektu wydaje się najbardziej racjonalny z punktu widzenia potrzeb beneficjentów uprawnionych do aplikowania w tym Działaniu – instytucje funkcjonujące głównie w oparciu o różnego rodzaju urzędowe dokumenty. Jednocześnie wydaje się on niezbędnym elementem umożliwiającym osiąganie kolejnych celów, takich jak chociażby wdrażanie podpisu elektronicznego czy wdrażanie e-usług dla mieszkańców. Potwierdza to dalsza klasyfikacja – e-usługi dla mieszkańców były trzecim z kolei – z uwagi na częstotliwość – wdrażanym typem projektów.

Pozostałe typy projektów to: budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu, wdrożenie podpisu elektronicznego, systemy wspomagające zarządzanie oświatą lub urzędami, oraz inne.

Całkowita pula środków zakontraktowanych w ramach projektów wchodzących w zakres próby badawczej wynosi 47 mln zł. Średnia wartość projektu nie przekroczyła zatem 1 mln zł. Średnia wartość aż 80% z badanej próby nie przekraczała wartości 1 mln zł, z czego 2,5% to projekty o wartości powyżej 500 tys. zł, 70% między 500 tys. zł a 200 tys. zł i 27,5% poniżej 200 tys. zł.

Projekty o wartości powyżej 1 mln zł to 20% badanej próby (10 projektów), z czego wartość aż 7 z nich wyniosła od 1 do 3 mln zł i jednego od 3 do 5 mln zł. Wartość zaledwie 2 projektów przekroczyła 5 mln zł i jednocześnie wartość żadnego projektu nie przekroczyła 10 mln zł.

Projekty o najwyższej wartości (powyżej 1 mln zł) realizowane były w województwach kujawsko-pomorskim, małopolskim, podkarpackim i pomorskim – po 2 projekty. Beneficjentami tych projektów były głównie jednostki edukacyjne, policja i służba zdrowia, natomiast przedmiotem dofinansowania były budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz wdrożenie systemu obiegu dokumentów.

Projekty o najniższej wartości (poniżej 200 tys. zł) realizowane były w województwach dolnośląskim, podkarpackim i pomorskim – odpowiednio 2, 4 i 2 projekty. Ich beneficjentami były przede wszystkim Urzędy Miast i Gmin i dotyczyły one wdrożenia systemu obiegu dokumentów oraz poprawy infrastruktury i sprzętu komputerowego urzędów.

Wnioski:

- Mała liczba projektów realizowanych na obszarach wiejskich może skutkować zwiększaniem dysproporcji w dostępie do technologii społeczeństwa informacyjnego.
- Projekty w większości odpowiadały na zapotrzebowanie w zakresie podstawowej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
- Mała liczba projektów w zakresie budowy szerokopasmowego dostępu do Internetu w odniesieniu do celów Działania
- Nieprzygotowanie legislacyjne do skutecznego wdrażania e-usług publicznych – głównie w zakresie aktów wykonawczych do Ustawy o podpisie elektronicznym
- Współfinansowanie projektów o niskiej wartości może powodować zmniejszanie skali oddziaływania projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR

Rekomendacje:

- Lokalizacja projektu na obszarach wiejskich powinna być dodatkowo punktowana na etapie oceny projektu
- Należy podtrzymać jako priorytet rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu
- System oceny projektów powinien zawierać dodatkową punktację za powiązanie edukacji z celami związanymi z budową społeczeństwa informacyjnego. Dzięki takiemu rozwiązaniu, otrzymamy komplementarność projektu w zakresie dwóch z najważniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego
- Dla projektów infrastrukturalnych w zakresie społeczeństwa informacyjnego powinny istnieć progi finansowe dotyczące wartości, np. od 1 mln zł

1.2. Struktura beneficjentów

Pod względem liczby zrealizowanych projektów struktura beneficjentów Działania 1.5 ZPORR w ramach próby poddanej badaniu kształtuje się następująco:

- Urzędy Gmin – 28% (14 projektów),
- Urzędy Miast – 18% (9),
- Starostwa Powiatowe – 16% (8),
- jednostki edukacyjne – 16% (8),
- Urzędy Marszałkowskie - 4% (2),

- inne – 18% (9).

W kategorii „inne” znajdują się następujące kategorie beneficjentów: 4 jednostki policji, 3 jednostki straży pożarnej i 2 jednostki służby zdrowia.

Najwięcej zakontraktowanych środków występuje w kategorii „Urząd Miasta” (11,9 mln zł), „inne” (11,5 mln zł), a następnie w kategorii „jednostki edukacyjne” (10,1 mln zł). Sumaryczna wartość środków zakontraktowanych w tych kategoriach beneficjentów stanowi 71% badanej próby. Z kategorii „inne” 7,6 mln zł (2/3) dotyczy projektów jednostek policji.

Wartość łączna projektów realizowanych przez Urzędy Miast i Gmin wyniosła 18,2 mln zł (w tym Urzędy Gmin 6,3 mln zł) – co stanowi 39% zakontraktowanych środków w odniesieniu do badanej próby. Kolejne kategorie to Starostwa Powiatowe (5,2 mln zł) i Urzędy Marszałkowskie (2,1 mln zł), łącznie wielkość środków dla tych dwóch kategorii wynosi 16% zakontraktowanych środków w ramach badanej próby.

W wyniku badania, opierając się na powyższych danych oraz korzystając z wiedzy eksperckiej, zostały sformułowane wnioski i rekomendacje, które Zamawiający może wykorzystać w planowaniu działań skierowanych na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

Wnioski:

- W porównaniu z innymi kategoriami beneficjentów aktywność Urzędów Marszałkowskich była zbyt niska, co może mieć wpływ na rozwój infrastruktury SI

Rekomendacje:

- Samorząd województwa powinien zwiększyć swoją rolę w budowie infrastruktury SI
- Niezależnie od roli samorządów wojewódzkich realizacja projektów w zakresie infrastruktury i usług na poziomie powiatu (np. w oparciu o związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego), mogłaby pozwolić na zapewnienie integracji w systemie oferowanych e-usług.

1.3. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 ZPORR na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

W toku przeprowadzonego badania trafność udzielonego wsparcia została poddana ewaluacji w oparciu o szczegółowe pytania badawcze. Uzyskaniu odpowiedzi na pytania służyła również analiza danych zastanych oraz indywidualne wywiady pogłębione prowadzone z przedstawicielami beneficjentów i Instytucji Wdrażających.

W wyniku badania sformułowano wnioski i rekomendacje w zakresie trafności, skuteczności, użyteczności i trwałości wsparcia, które mogą zostać wykorzystane w programowaniu przyszłych działań skierowanych na rozbudowę społeczeństwa informacyjnego.

W zakresie trafności wsparcia:

Wnioski:

- Zbyt mała liczba projektów zwiększających dostęp do Internetu – w odniesieniu do założeń Planu e-Europa 2005¹

¹ e-Europe 2005: An information society for all, An Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council, 21/22 June 2002, Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Commission of the European Communities, Brussels, 28.5.2002, COM(2002) 263 final

- Nie każdy realizowany projekt w Działaniu 1.5 zawierał prawidłową analizę zapotrzebowania związanego z przedmiotem realizowanego projektu oraz identyfikację dostępu do Internetu na obszarze realizacji projektu,
- Zbyt słaby poziom monitoringu osiągnięcia i utrzymania rezultatów projektu przez beneficjenta. Sposób monitorowania rezultatów projektu przez beneficjenta będzie miał przełożenie na trwałość projektu. Problemy w utrzymaniu odpowiedniego poziomu wykorzystania wyników projektu mogą powodować np. zmiany przeznaczenia projektu, co skutkuje brakiem wystarczającego zabezpieczenia trwałości projektu zgodnie z art. 30 Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych.

Rekomendacje:

- Planując w przyszłości działania skierowane na rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego należy zadbać o realizację jak największej ilości projektów z zakresu dostęp do Internetu
- Należy zadbać o kampanie informacyjne w zakresie korzyści płynących z dostępu do ICT²
- Każda dokumentacja projektowa powinna zawierać metodologię pomiaru poziomu wykorzystania produktów projektu
- Na wypadek niskiego poziomu wykorzystania infrastruktury SI, beneficjent powinien posiadać program naprawczy na odpowiednio wczesnym etapie i scenariusz dotarcia do nowych odbiorców zapewniający osiągnięcie zakładanych w projekcie wskaźników rezultatu
- Projekty powinny zawierać prawidłową analizę zapotrzebowania na przedmiot realizowanego projektu oraz identyfikację dostępu do Internetu na obszarze realizacji projektu

W zakresie skuteczności wsparcia:

Wnioski:

- Większość beneficjentów ocenia poziom skuteczności realizowanych projektów w zakresie dostępu do sieci internetowej jako wysoki
- Badana dokumentacja projektowa w zdecydowanej większości nie zawierała analizy pod kątem rzeczywistego zwiększenia prędkości sieci, wyrażonej konkretnymi wartościami (w przypadku projektów zakładających taki właśnie rezultat)
- Wraz z rozpowszechnianiem technologii informacyjno-komunikacyjnych wzrasta poziom niebezpieczeństw, związanych z ich wykorzystywaniem, w związku z tym każdy projekt powinien zawierać zabezpieczenia w tym zakresie
- Mała liczba projektów ułatwiających komunikację, rozumianą jako interaktywne kontakty pomiędzy instytucjami, przedsiębiorstwami, obywatelami, jako pożądanej formy istotnie przyczyniającej się do rozwoju SI
- Mała liczba projektów ułatwiających kompleksowe załatwianie spraw drogą elektroniczną
- Beneficjenci prawidłowo zaplanowali aspekt unowocześnienia dotychczasowych usług lub wprowadzenia nowych usług w ramach projektu
- Zwiększenie liczby projektów w zakresie służby zdrowia pozwoliłoby usprawnić usługi w tym sektorze oraz wprowadzić zdalną komunikację „lekarz-pacjent”
- Analiza finansowa zawarta w studium wykonalności powinna jasno prezentować aspekt kosztów dostępu do Internetu

² Information and Communications Technology – Technologie Informacyjne i Komunikacyjne

Rekomendacje:

- Poszczególne projekty powinny zakładać wskaźniki produktu i rezultatu adekwatne do zakładanych na poziomie Działania
- W przypadku projektów udostępniających sieć lub technologie użytkownikom zewnętrznym rekomenduje się wprowadzenie bezwzględnego wymogu zapewnienia bezpieczeństwa sieci, jako jednego z niezbędnych elementów projektu
- Dla odniesienia sukcesu w budowaniu i rozwoju społeczeństwa informacyjnego należy zadbać o wybór projektów ułatwiających komunikację, rozumianą jako interaktywne kontakty pomiędzy instytucjami, przedsiębiorstwami i obywatelami
- Preferowane powinny być projekty z zakresu e-administracji, dotyczące np. kontaktów obywateli z urzędem, sprawnego załatwiania spraw. Projekty z zakresu elektronicznego obiegu dokumentów są przeważającym typem projektów, a jest to tylko jeden z wielu aspektów e-administracji
- Należy wspierać projekty, których celem jest zwiększenie poziomu usług instytucji publicznych poprzez poprawę jakości dostępu do Internetu
- W celu usprawnienia świadczenia usług z obszaru służby zdrowia (w tym wprowadzenia możliwości diagnozy on-line), należy promować tego typu projekty
- Pozytywny efekt może odnieść zwiększenie akcji szkoleniowych w sektorze służby zdrowia w zakresie pozytywnych skutków wdrażania e-usług
- W przypadku projektów, które zakładają wprowadzanie e-usług, należy uwzględnić w ich zakresie moduł szkoleniowy, który zapewni osiągnięcie rezultatów założonych w ramach projektów (np. efektywnej komunikacji elektronicznej)
- Powinna zostać wprowadzona dodatkowa punktacja za komplementarność projektów z projektami w zakresie edukacji
- W przyszłym okresie programowania należy obligatoryjnie wymagać od wnioskodawców przedstawienia dokładniejszych i popartych szczegółowymi kalkulacjami analiz kosztów dostępu do Internetu lub korzystania z e-usług, ponieważ dzięki temu zwiększona może zostać skuteczność na poziomie rezultatów projektu oraz ich weryfikacji

W zakresie użyteczności wsparcia:

Wnioski:

- Szczególnie zmniejszenie liczby osób nie korzystających z nowoczesnych form komunikacji należy uznać za sukces interwencji
- Na etapie aplikowania beneficjenci w odniesieniu do wielkości alokacji środków na poziomie poszczególnych regionów często decydowali o zmniejszaniu zakresu projektów
- Beneficjenci pytani o typ projektu który zrealizowaliby w przyszłości najczęściej zgłaszali potrzebę realizacji projektów w zakresie szerokopasmowego dostępu do Internetu

Rekomendacje:

- W ocenie projektów należy przyznać dodatkową punktację za opracowanie przez projektodawców metodologii mierzenia wpływu projektu na problem wykluczenia cyfrowego, oraz sposobu jego monitoringu
- Aby nie dopuścić do eliminowania projektów wartościowych z punktu widzenia założeń działań ukierunkowanych na rozwój SI należy zbudować system wsparcia procesu przygotowania projektów dla potencjalnych beneficjentów, co mogłoby usunąć niektóre bariery w procesie przygotowania

projektów. System taki mógłby opierać się na dwustopniowej ocenie. Pozytywne zaopiniowanie koncepcji projektu, skutkowałoby pomocą merytoryczną i nadzorem nad przygotowaniem projektów

- W okresie programowania 2007-2013 należy rozważyć priorytetowe traktowanie projektów, które stanowiłyby rozwinięcie zrealizowanych projektów. W ten sposób osiągnięto by większy efekt w zakresie budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego na danym obszarze
- Priorytetem nadal musi być budowa szerokopasmowego dostępu do Internetu - bez tego nie będzie możliwe wprowadzenie na dużą skalę e-usług

W zakresie trwałości wsparcia:

Wnioski:

- Brak kontynuacji działań w zakresie budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego poza tymi wynikającymi z realizacji projektu może świadczyć o niskim potencjale inwestycyjnym beneficjentów

2. Metodologia badania

2.1 Informacje wstępne

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego był jednym z siedmiu wdrażanych w Polsce Programów Operacyjnych na lata 2004-2006. Jego realizacja odbywała się przy pomocy finansowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego głównym celem było uszczegółowienie i realizacja zapisów Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006³.

Celem strategicznym ZPORR zapisanym w dokumentach programowych było "Tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską." Stanowiło to podstawę dokonywania koordynacji i realizacji przedsięwzięć w obszarze polityki rozwoju regionalnego.

Osiągnięcie celów określonych w ZPORR miało się przyczyniać do: wzrostu gospodarczego, decentralizacji zarządzania państwem, przekształceń strukturalnych regionów, wzrostu urbanizacji, zwiększania mobilności przestrzennej ludności oraz zwiększania poziomu wiedzy i dostępu do najnowszych technologii zarówno dla obywateli jak i przedsiębiorstw.

Niniejsze badanie dotyczyło Działania 1.5 ZPORR „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”.

Celem Działania 1.5 ZPORR było udzielenie pomocy finansowej beneficjentom końcowym⁴ i tym samym przyspieszenie budowy i rozwoju regionalnej oraz lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Dodatkowo umożliwiała ono zmniejszenie dysproporcji w zakresie używania i dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) pomiędzy regionami kraju jak i w porównaniu z regionami innych państw członkowskich Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu spójności między dużymi ośrodkami miejskimi a terenami wiejskimi i małymi miastami.

W ramach Działania 1.5 ZPORR zdefiniowano 5 celów szczegółowych:

- zapewnienie powszechnego, szybszego i bezpieczniejszego dostępu do Internetu dla przeciwdziałania marginalizacji terenów zdefaworyzowanych, tj. obszarów wiejskich i małych miast,
- rozwój dostępu do infrastruktury komunikacji elektronicznej, w szczególności na obszarach wiejskich i w małych miastach,
- wykorzystanie nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych dla realizacji usług publicznych,
- rozwój e-usług publicznych spełniających specyficzne potrzeby obywateli,

³ Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Załącznik do Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r. (Dz.U. Nr 166, poz. 1745), str. 354

⁴ Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego wymienia następujące podmioty: jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek, samorządu terytorialnego, szkoły wyższe, jednostki organizacyjne, w tym spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku, w których udziałowcami są wyłącznie jednostki publiczne, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (w tym policja, straż pożarna), Urzędy Wojewódzkie, organizacje pozarządowe nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje jak również kościoły i związki wyznaniowe, jednostki wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych dostarczające usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w przepisach odrębnych, jednostki publiczne prowadzące działalność badawczo-rozwojową, jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk.

- użycie technologii informacyjnych i komunikacyjnych do poprawienia efektywności pracy administracji (e-administracja).

W ramach Działania 1.5 ZPORR miały zostać zrealizowane przedsięwzięcia z zakresu: poprawy warunków dostępu do Internetu, rozwoju komunikacji, a tym samym poprawy warunków dostępu do informacji publicznej, publicznych e-usług (np.: e-administracji, e-edukacji, e-zdrowia, e-bezpieczeństwa) dostępnych drogą elektroniczną oraz gospodarki elektronicznej (e-business). Rezultatem tych działań miało być przyspieszenie i rozszerzenie zakresu rozwoju społecznego oraz gospodarczego zarówno kraju, jak i poszczególnych województw.

2.1.1. Cel badania

Celem badania ewaluacyjnego było uzyskanie pogłębionej wiedzy na temat struktury projektów oraz beneficjentów Działania 1.5 ZPORR oraz ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

2.1.2. Przedmiot badania

Przedmiotem badania ewaluacyjnego była struktura projektów i beneficjentów Działania 1.5 ZPORR oraz wpływ wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 ZPORR na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

2.1.3. Zakres badania

Badaniem objęto 50 projektów zrealizowanych i zakończonych do dnia 30 czerwca 2007 r. Projekty objęte analizą zostały zrealizowane na terenie dwunastu województw (w województwach mazowieckim, opolskim, świętokrzyskim i wielkopolskim nie było jeszcze zakończonych i rozliczonych projektów z Działania 1.5 ZPORR).

2.2. Koncepcja realizacji badania

Aby zagwarantować osiągnięcie wszystkich celów badania zaproponowano zastosowanie w badaniu triangulacji technik badawczych i źródeł danych. W badaniu zostały połączone komplementarne metody, gwarantujące uzyskanie bezstronnych i wiarygodnych danych.

W badaniu zastosowano następujące techniki:

- analiza danych zastanych,
- indywidualne wywiady pogłębione,
- studia przypadków.

Zaproponowana strategia badawcza pozwoliła na wzajemną weryfikację i uzupełnianie się danych na dwóch poziomach ich gromadzenia:

- na poziomie technik badawczych – poprzez zastosowanie różnych, uzupełniających się wzajemnie metod zbierania danych, takich jak indywidualny wywiad pogłębiony czy analiza dokumentów i danych zastanych (np. wnioski o dofinansowanie),
- na poziomie źródeł informacji – zbieranie informacji od różnych grup respondentów w celu zgromadzenia różnorodnych informacji na dany temat od osób, które prezentowały różny punkt widzenia na badaną kwestię (np. dot. efektów realizacji projektu).

2.3. Metody i techniki zbierania danych

W przedmiotowym badaniu wykorzystano metodę analizy danych zastanych i indywidualne wywiady pogłębione realizowane techniką telefoniczną oraz opracowano studia przypadków.

2.3.1. Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w oparciu o dane monitoringowe Instytucji Zarządzającej i Instytucji Wdrażających ZPORR. Badaniem zostały objęte projekty Działania 1.5 ZPORR, dla których zrealizowano do dnia 30 czerwca 2007 r. płatność końcową.

Analizowana dokumentacja obejmowała wnioski o dofinansowanie i sprawozdania końcowe z realizacji projektów zrealizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR.

2.3.2. Telefoniczne indywidualne wywiady pogłębione

Telefoniczne indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzono z przedstawicielami beneficjentów projektów poddanych analizie, celem przygotowania studiów przypadku.

Telefoniczny indywidualny wywiad pogłębiony to jakościowa technika pozyskiwania danych, która polega na rozmowie badacza z respondentem prowadzonej według luźno strukturyzującego wywiad scenariusza. Technika ta dostarcza pogłębionych informacji na temat badanych zagadnień. Jest szczególnie użyteczna dla opracowania studiów przypadku, ponieważ dostarcza szczegółowych informacji nt. realizowanego projektu.

W trakcie badania przeprowadzono 30 telefonicznych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami beneficjentów projektów poddanych analizie w ramach studiów przypadków oraz 12 telefonicznych indywidualnych wywiadów pogłębionych z pracownikami Instytucji Wdrażających odpowiedzialnych za realizację i nadzór Działania 1.5 ZPORR na terenie danego województwa.

2.3.3. Studia przypadku

W prezentowanym raporcie przedstawiono trzydzieści studiów przypadku dotyczących projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR. Sześć z tych projektów to projekty będące przykładem spektakularnego sukcesu.

Wśród pozostałych 24 przypadków zaprezentowano nie tylko przykłady projektów o dużej wartości, o zasięgu ponadregionalnym czy projektów bardzo skomplikowanych teleinformatycznie. Podano również przykłady projektów o małej wartości, które jednak bardzo istotnie wpływają na rozwój regionu, rozwój infrastruktury urzędów, ale najbardziej na rozwój lokalnej społeczności, umożliwiając przede wszystkim dostęp do Internetu i zapobiegając tym samym zjawisku tzw. wykluczenia cyfrowego.

2.4. Opis sposobu doboru respondentów do badania

2.4.1. Dobór zupełny

Badanie objęło wszystkie 50 projektów zrealizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR i zakończonych do dnia 30 czerwca 2007 roku, tj. takie, dla których zrealizowano płatność końcową.

Tabela 1. Liczba projektów zakończonych w ramach Działania 1.5 ZPORR do dnia 30 czerwca 2007 roku w podziale na województwa

Województwo	Projekty zakończone
Dolnośląskie	4
Kujawsko – Pomorskie	4
Lubelskie	3
Lubuskie	1
Łódzkie	1
Małopolskie	3
Podkarpackie	10
Podlaskie	1
Pomorskie	7
Śląskie	3
Warmińsko – Mazurskie	2
Zachodniopomorskie	11
RAZEM:	50

2.4.2. Dobór celowy

Badanie studiów przypadków objęło 30 projektów Działania 1.5 ZPORR, wybranych przez ewaluatorów w porozumieniu z Zamawiającym. Próba została dobrana tak, aby objąć możliwie najszerzej rodzaje wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 ZPORR. Projekty te zostały przeanalizowane pod kątem pytań ewaluacyjnych.

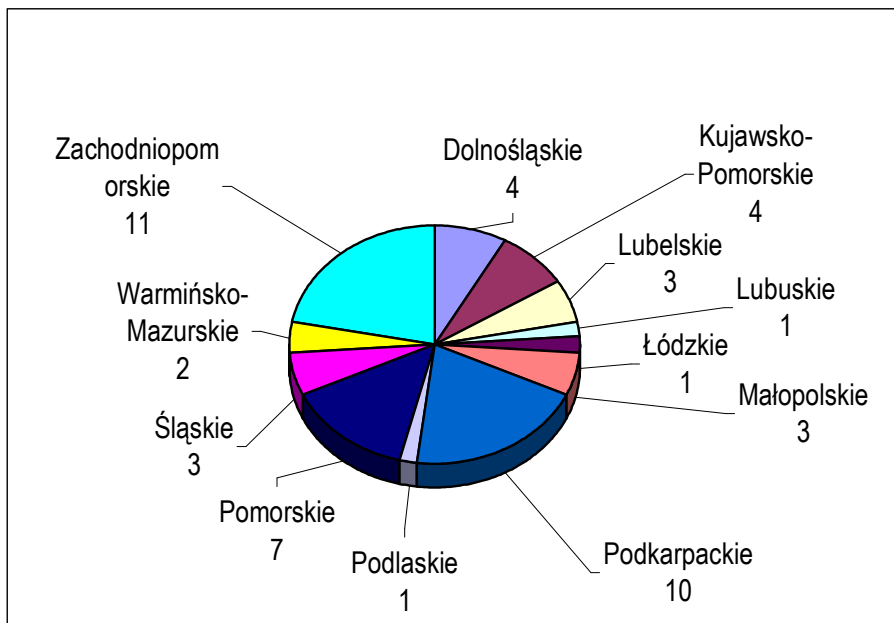
3. Opis wyników badania, ich analizy i interpretacje

3.1. Struktura projektów

3.1.1. Struktura projektów ze względu na rozkład regionalny

Rozkład projektów zrealizowanych do dnia 30 czerwca 2007 roku, pod względem miejsca realizacji wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne na obszarze kraju. W województwach: zachodniopomorskim (11 projektów), podkarpackim (10) i pomorskim (7) zrealizowano największą liczbę projektów z próby poddanej badaniu ewaluacyjnemu. W województwach: dolnośląskim (4 projekty), kujawsko-pomorskim (4), lubelskim(3), małopolskim (3), śląskim (3), warmińsko-mazurskim (2), łódzkim (1), lubuskim (1) i podlaskim (1) liczba zrealizowanych projektów jest mniejsza. Województwa mazowieckie, opolskie, świętokrzyskie i wielkopolskie w okresie objętym badaniem nie wykazywały się jeszcze zrealizowanymi (zakończonymi i rozliczonymi) projektami w ramach Działania 1.5 ZPORR.

Wykres 1. Struktura projektów ze względu na podział regionalny

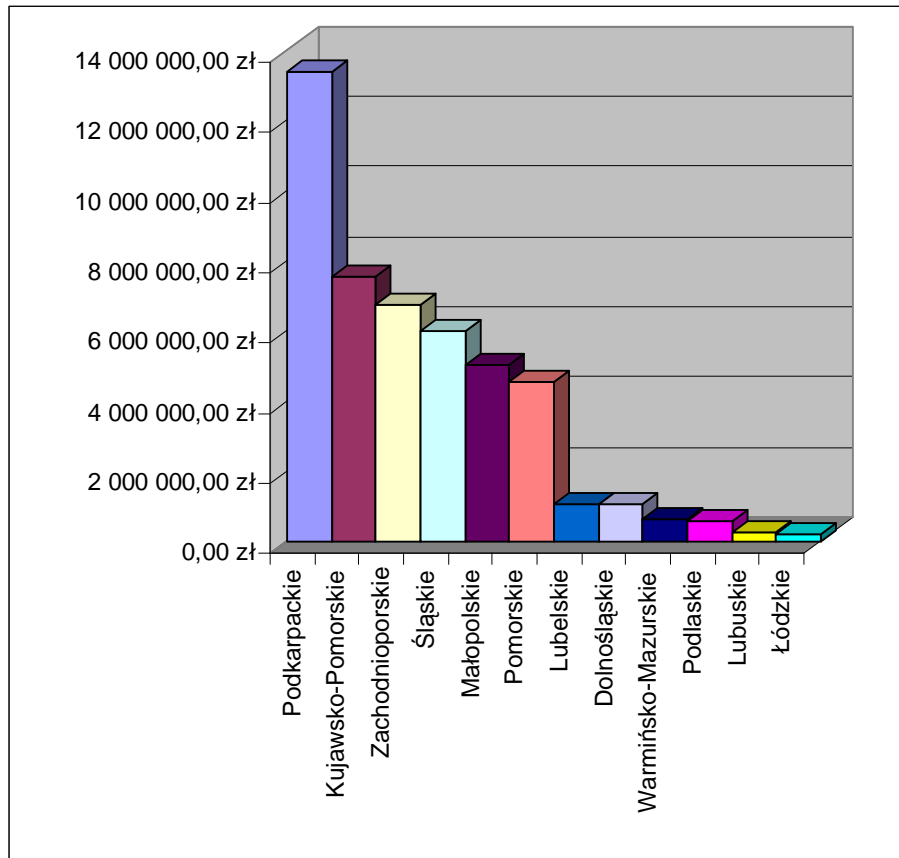
Analiza jakościowa (postawa beneficjentów) oraz ilościowa (udział w grupie projektów) danych zastanych dowodzi, iż biorąc pod uwagę rozkład geograficzny projektów, beneficjenci z 3 województw zlokalizowanych w północno-zachodnim obszarze kraju (Pomorze – 44% próby poddanej badaniu) oraz z 3 w południowo-wschodnim (32% próby - w szczególności Podkarpacie) wykazują dużo większą aktywność i/lub skuteczność w realizacji i wdrażaniu projektów w ramach Działania 1.5 ZPORR. Natomiast według stanu na 30 czerwca 2007 roku 23% z badanej próby projektów zrealizowanych zostało w pozostałych województwach.

Mapa 1. Liczba projektów objętych badaniem w poszczególnych województwach

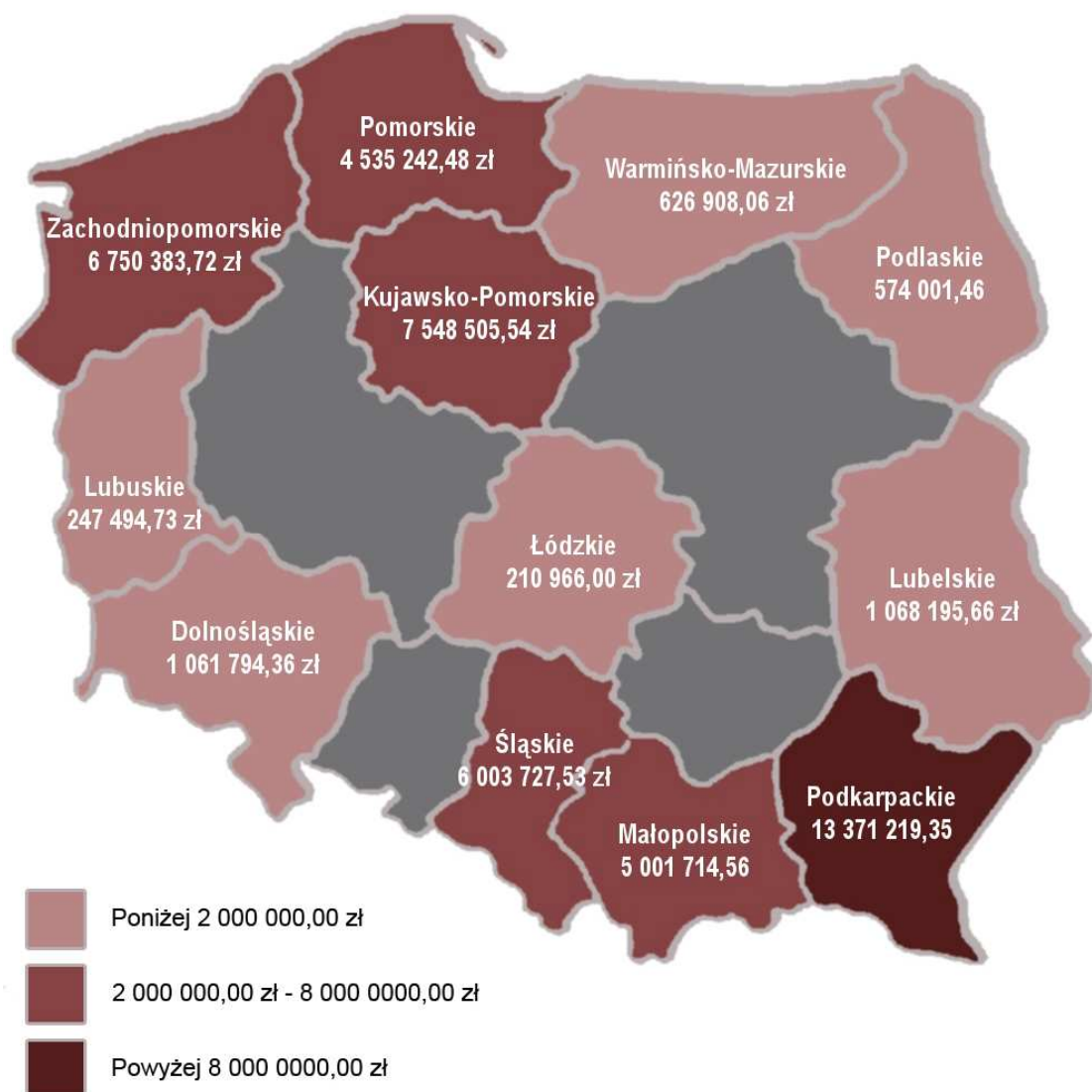

Rozkład geograficzny projektów zakończonych do dnia 30 czerwca 2007 roku ze względu na sumę zakontraktowanych środków przedstawia poniższa tabela. Województwo Podkarpackie wykazuje największy poziom kontraktacji (13,3 mln zł), następne województwo Kujawsko-Pomorskie zakontraktowało ponad 7,5 mln zł. Zbliżony do siebie poziom kontraktacji wykazują województwa Zachodniopomorskie, Śląskie, Małopolskie i Pomorskie (przedział 6,7 – 4,5 mln zł). Najniższy poziom kontraktacji wykazują województwa Lubuskie i Łódzkie (ponad 200 tys. zł).

Wykres 2. Poziom zakontraktowanych środków w ramach projektów Działania 1.5 ZPORR zakończonych do dnia 30 czerwca 2008 r. w podziale na województwa

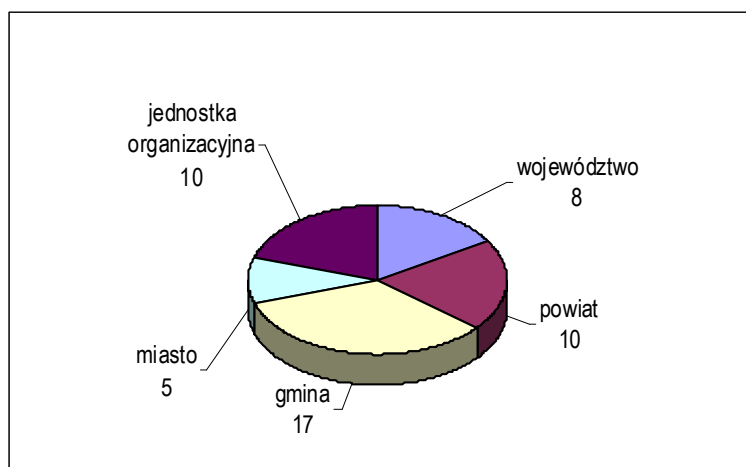

Mapa 2. Łączna wartość projektów objętych badaniem w poszczególnych województwach

W 35 na 50 projektów objętych badaniem mamy do czynienia z projektami obejmującymi swoim oddziaływaniem obszar większy od obszaru, w której jest zlokalizowany beneficjent. Jednocześnie, aż 18 z nich obejmuje obszar większy niż jedna gmina, a pozostałe 17 obejmuje teren określonej gminy. Jedynie co piąty projekt obejmuje obszar jednostki organizacyjnej beneficjenta. Co dziesiąty projekt obejmuje obszar miejscowości (przy czym wszystkie 5 przypadków dotyczy miasta, a nie miejscowości wiejskich).

Wykres 3. Struktura projektów ze względu na obszar objęty wsparciem

Wnioski:

- Mała liczba projektów realizowanych na obszarach wiejskich może skutkować zwiększaniem dysproporcji w dostępie do technologii społeczeństwa informacyjnego

Rekomendacje:

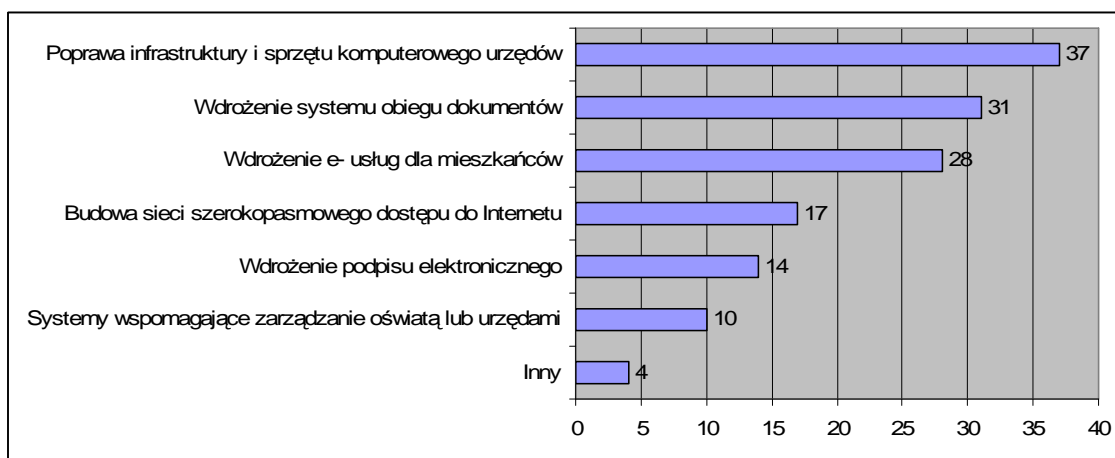
- Lokalizacja projektu na obszarach wiejskich powinna być dodatkowo punktowana na etapie oceny projektu

3.1.2. Struktura projektów ze względu na typ projektu

Najczęściej realizowanymi przez beneficjentów projektami były projekty w zakresie poprawy infrastruktury, polegające głównie na zakupie sprzętu elektronicznego – aż 37 z 50. Co prawda był to warunek konieczny realizacji projektów w ramach tego Działania, ale pojawia się pytanie czy samo wyposażenie beneficjenta w sprzęt elektroniczny pozwoli na jego efektywne wykorzystanie w odniesieniu do celów długoterminowych interwencji. We wszystkich tych przypadkach cel ten jednak był zawarty we wniosku, po pierwsze jako jeden z kilku celów realizowanych przez projekt, a po drugie było to warunkiem koniecznym do skutecznej realizacji łącznie wszystkich sformułowanych celów. Bez zawarcia w ramach tych projektów nakładów na stworzenie lub modernizację infrastruktury oraz wyposażenie w niezbędny sprzęt, beneficjenci (jednostki budżetowe) nie byłiby w stanie zrealizować żadnego z celów projektów rozumianych szerzej, jako „budowa społeczeństwa informacyjnego”.

Drugim typem pod względem częstotliwości występowania były projekty polegające na wdrożeniu systemu obiegu dokumentów – zarówno tego funkcjonującego w ramach struktur beneficjenta jak i dotyczącego kontaktów z otoczeniem. Ten typ projektu wydaje się najbardziej racjonalny z punktu widzenia potrzeb beneficjentów uprawnionych do aplikowania w tym Działaniu – instytucje funkcjonujące głównie w oparciu o różnego rodzaju urzędowe dokumenty. Jednocześnie wydaje się on niezbędnym elementem umożliwiającym osiągnięcie kolejnych celów, takich jak chociażby wdrażanie podpisu elektronicznego czy wdrażanie e-usług dla mieszkańców. Potwierdza to dalsza klasyfikacja – e-usługi dla mieszkańców były trzecim z kolei – z uwagi na częstotliwość – wdrażanym typem projektów

Wykres 4. Struktura projektów ze względu na typ projektu

Pozostałe typy projektów to: budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu, wdrożenie podpisu elektronicznego, systemy wspomagające zarządzanie oświatą lub urzędami, oraz inne.

Do kategorii „inne” zaklasyfikowane zostały następujące projekty: stworzenie systemu pozycjonowania przestrzennego i monitoringu, stworzenie mapy numerycznej miasta, budowa potencjału szkoleń dla mieszkańców z zakresu obsługi komputera oraz stworzenie wortalu miejskiego.

Na niską liczbę zrealizowanych projektów w kategorii „budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu”, wpływ miał mały potencjał inwestycyjny i technologiczny beneficjentów aplikujących o środki w ramach Działania, wysokie koszty realizacji tego typu projektów w kontekście możliwości budżetowych oraz wysoki stopień pilności realizacji innych potrzeb inwestycyjnych, a także wielkość środków dostępnych w ramach Działania na poziomie regionalnym.

Jako przyczynę niskiej liczby zrealizowanych projektów w kategorii „wdrożenie podpisu elektronicznego” beneficjenci głównie podawali fakt (poza przytoczonymi powyżej, jak dla kategorii „budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu”) różnego rodzaju przeciwności, ograniczeń czy wręcz barier o charakterze legislacyjnym. Najczęściej przytaczaną tu barierą był brak lub opóźnienia w zakresie wydawania rozporządzeń wykonawczych do Ustawy o podpisie elektronicznym.

Natomiast liczba zrealizowanych projektów w kategorii „systemy wspomagające zarządzanie oświatą lub urzędami”, wydaje się być satysfakcjonująca, biorąc pod uwagę bariery przytoczone powyżej. Istotnym czynnikiem jest tutaj poziom świadomości zalet „systemów....” na poziomie urzędów oraz beneficjentów innych typów oraz poziom praktycznej wiedzy w zakresie efektywnego wykorzystywania tego typu narzędzi. Liczba 10 projektów dotyczących tej kategorii wskazuje, że w co piątym spośród badanych projektów przewidziano tego typu cel. Pamiętać jednocześnie należy, że 8 z 10 tych projektów występuje u beneficjentów zaklasyfikowanych do kategorii „jednostki edukacyjne”, a nie u beneficjentów typu „urząd”.

Wnioski:

- Projekty w większości odpowiadały na zapotrzebowanie podstawowej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
- Mała liczba projektów w zakresie budowy szerokopasmowego dostępu do Internetu w odniesieniu do celów Działania
- Nieprzygotowanie legislacyjne do skutecznego wdrażania e-usług publicznych – głównie w zakresie aktów wykonawczych do Ustawy o podpisie elektroniczny

Rekomendacje:

- Należy podtrzymać jako priorytet rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu
- System oceny projektów powinien zawierać dodatkową punktację za powiązanie edukacji z celami związanymi z budową społeczeństwa informacyjnego. Dzięki takiemu rozwiązaniu, otrzymamy komplementarność projektu w zakresie dwóch z najważniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego.

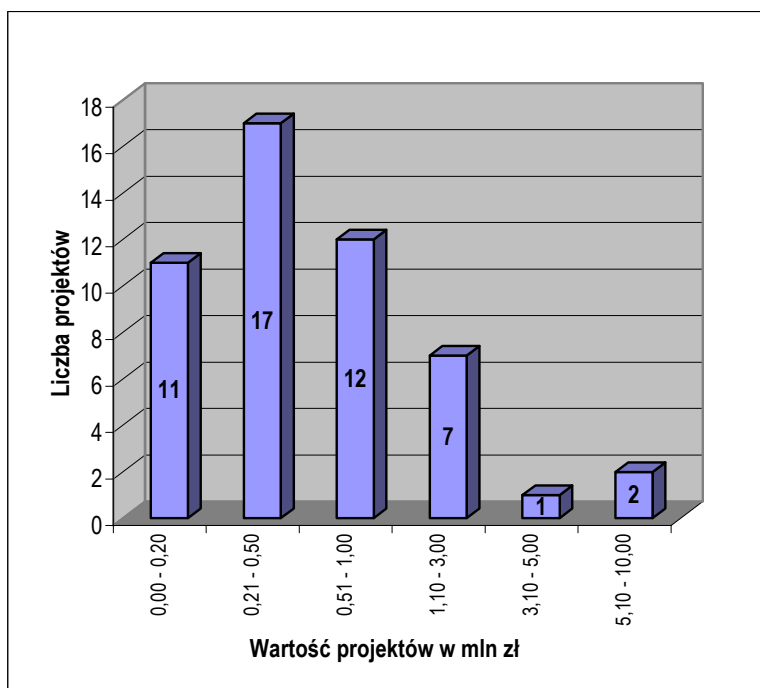
3.1.3. Struktura projektów ze względu na wartość projektu

Całkowita pula środków zakontraktowanych w ramach projektów wchodzących w zakres próby badawczej wynosi 47 mln zł. Średnia wartość projektu nie przekroczyła zatem 1 mln zł. Średnia wartość aż 80% z badanej próby nie przekraczała wartości 1 mln zł, z czego 2,5% to projekty o budżetach powyżej 500 tys. zł, 70% między 500 tys. zł a 200 tys. zł i 27,5% poniżej 200 tys. zł.

Projekty o wartości powyżej 1 mln zł to 20% badanej próby (10 projektów), z czego wartość aż 7 z nich wyniosła od 1 do 3 mln zł i jednego od 3 do 5 mln zł. Wartość zaledwie 2 projektów przekroczyła 5 mln zł i jednocześnie wartość żadnego projektu nie przekroczyła 10 mln zł.

Wykres 5. Struktura projektów ze względu na wartość projektu

Najwyższą wartość miały następujące projekty:

- projekt dotyczący budowy sieci szerokopasmowego dostępu do internetu realizowany przez Urząd Miasta (województwo podkarpackie) o wartości 8,81 mln zł,
- projekt dotyczący budowy sieci szerokopasmowego dostępu do internetu realizowany przez jednostkę edukacyjną (województwo kujawsko-pomorskie) o wartości 5,46 mln zł,
- projekt dotyczący wdrożenia systemu obiegu dokumentów oraz wdrożenia podpisu elektronicznego realizowany przez jednostkę policji (województwo śląskie) o wartości 4,87 mln zł.

Projekty o najwyższych budżetach (powyżej 1 mln zł) realizowane były w województwach kujawsko-pomorskim, małopolskim, podkarpackim i pomorskim – po 2 projekty. Beneficjentami tych projektów były głównie jednostki edukacyjne, policja i służba zdrowia, natomiast przedmiotem dofinansowania były budowa sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz wdrożenie systemu obiegu dokumentów.

Najniższą wartość miały następujące projekty:

- projekt dotyczący wdrożenia systemu obiegu dokumentów realizowany przez Urząd Miasta (województwo dolnośląskie) o wartości 76,7 tys. zł,
- projekt dotyczący poprawy infrastruktury i sprzętu technicznego realizowany przez jednostkę edukacyjną (województwo zachodniopomorskie) o wartości 80,7 tys. zł,
- projekt dotyczący poprawy infrastruktury i sprzętu technicznego realizowany przez Urząd Marszałkowski (województwo pomorskie) o wartości 87,4 tys. zł.

Projekty o najniższych budżetach (poniżej 200 tys. zł) realizowane były w województwach dolnośląskim, podkarpackim i pomorskim – odpowiednio 2, 4 i 2 projekty. Ich beneficjentami były przede wszystkim Urzędy Miast i Gmin i dotyczyły one wdrożenia systemu obiegu dokumentów oraz poprawy infrastruktury i sprzętu komputerowego urzędów.

Wnioski:

- Współfinansowanie projektów o niskim budżecie może powodować zmniejszanie skali oddziaływania projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR

Rekomendacje:

- Dla projektów infrastrukturalnych w zakresie społeczeństwa informacyjnego powinny istnieć progi finansowe dotyczące wartości, np. od 1 mln zł.

3.2. Struktura beneficjentów projektów

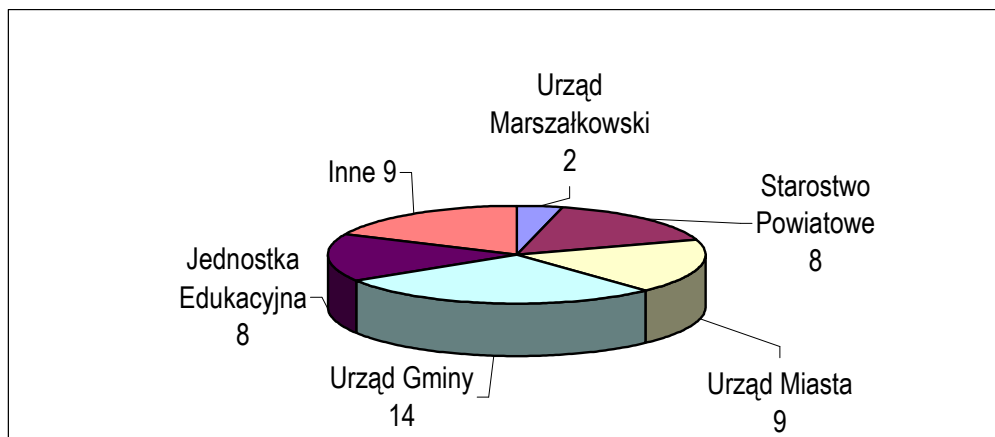
3.2.1. Struktura beneficjentów ze względu na liczbę projektów

Pod względem liczby zrealizowanych projektów struktura beneficjentów Działania 1.5 ZPORR w ramach próby poddanej badaniu kształtuje się następująco:

- Urzędy Gmin – 28% (14 projektów),
- Urzędy Miast – 18% (9),
- Starostwa Powiatowe – 16% (8),
- jednostki edukacyjne – 16% (8),
- Urzędy Marszałkowskie - 4% (2),
- inne – 18% (9).

W kategorii „inne” znajdują się następujące kategorie beneficjentów: 4 jednostki policji, 3 jednostki straży pożarnej i 2 jednostki służby zdrowia.

Wykres 6. Liczba projektów ze względu na rodzaj beneficjenta

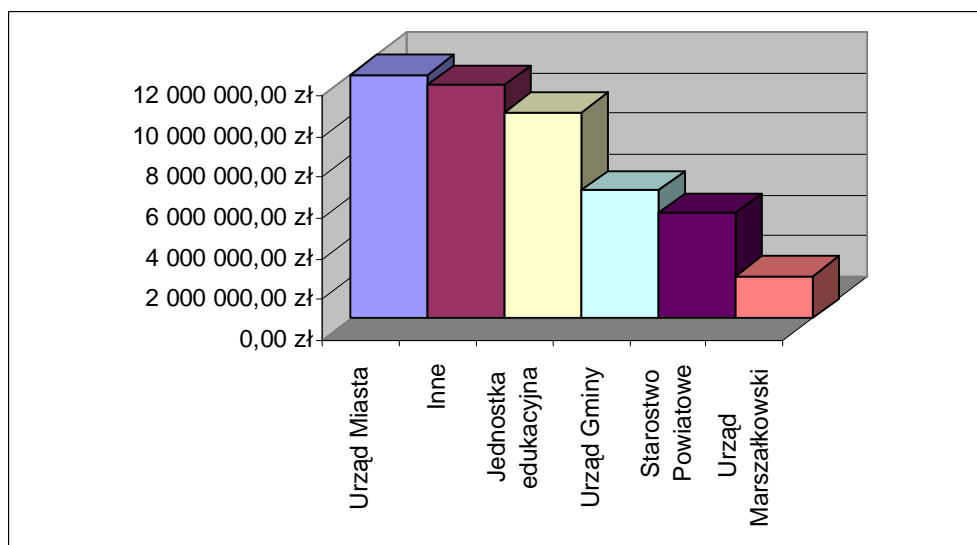

3.2.2. Struktura beneficjentów ze względu na wartość projektów

Najwięcej zakontraktowanych środków występuje w kategorii „Urząd Miasta” (11,9 mln zł), „inne” (11,5 mln zł), a następnie w kategorii „jednostki edukacyjne” (10,1 mln zł). Sumaryczna wartość środków zakontraktowanych w tych kategoriach beneficjentów stanowi 71% badanej próby. Z kategorii „inne” 7,6 mln zł (2/3) dotyczy projektów jednostek policji.

Wartość łączna projektów realizowanych przez Urzędy Miast i Gmin wyniosła 18,2 mln zł (w tym Urzędy Gmin 6,3 mln zł) – co stanowi 39% zakontraktowanych środków w odniesieniu do badanej próby. Kolejne kategorie to Starostwa Powiatowe (5,2 mln zł) i Urzędy Marszałkowskie (2,1 mln zł), łącznie wielkość środków dla tych dwóch kategorii wynosi 16% zakontraktowanych środków w ramach badanej próby.

Wykres 7. Struktura beneficjentów ze względu na wartość projektów

Wnioski:

- W porównaniu z innymi kategoriami beneficjentów aktywność Urzędów Marszałkowskich była zbyt niska, co może mieć wpływ na rozwój infrastruktury SI w skali kraju

Rekomendacje:

- Samorząd województwa powinien zwiększyć swoją rolę w budowie infrastruktury SI
- Niezależnie od roli samorządów wojewódzkich realizacja projektów w zakresie infrastruktury i usług na poziomie powiatu (np. w oparciu o związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego), mogłaby pozwolić na zapewnienie integracji w systemie oferowanych e-usług.

3.3. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 1.5 ZPORR na rozbudowę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

3.3.1. Definicja społeczeństwa informacyjnego oraz infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Dla celów prowadzenia ewaluacji Działania 1.5 ZPORR ewaluatorzy posłużyli się następującymi definicjami.

Społeczeństwo informacyjne to społeczeństwo powszechnie używające technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) do zdobywania i rozprzestrzeniania informacji oraz wiedzy.

Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego to wszelkie środki trwale pozwalające na dostęp do Internetu, zdobywanie oraz rozpowszechnianie informacji i wiedzy oraz wdrożenie e-usług.

3.3.2. Trafność udzielonego wsparcia

W toku przeprowadzonego badania trafność udzielonego wsparcia została poddana ewaluacji w oparciu o szczegółowe pytania badawcze. Uzyskaniu odpowiedzi na pytania służyła również analiza danych zastanych oraz indywidualne wywiady pogłębione prowadzone z przedstawicielami beneficjentów.

Pytanie 1. Czy i w jakim stopniu wsparcie projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR spowodowało zwiększenie dostępu do technologii teleinformatycznych na obszarze objętym wsparciem projektu?

Spośród 30 badanych projektów, aż 28 zakładało taki właśnie efekt. Jednocześnie w opinii większości respondentów (24), wsparcie projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR zwiększyło rzeczywiście dostęp do technologii teleinformatycznych na obszarach objętych wsparciem, przy czym 15 z nich opisuje zwiększenie dostępu jako wysokie lub raczej wysokie. Na brak wpływu realizowanych projektów na wzrost w tym zakresie wskazuje w momencie badania zaledwie 6 z nich. W przypadku 4 projektów na efekt ten jeszcze trzeba poczekać (samo stworzenie infrastruktury lub wprowadzenie usługi nie było warunkiem wystarczającym), ale istnieje również ryzyko, że efektu tego nie da się w założonym czasie uzyskać.

Tabela 2. Trafność udzielonego wsparcia: Czy projekty realizowane w ramach Działania 1.5 ZPORR wpłynęły na zwiększenie dostępu do technologii teleinformatycznych?

Zwiększenie dostępu	24	Wysokie lub raczej wysokie	15
		Niskie	9
Obecnie brak wpływu	6	Zwiększenie możliwe w dłuższym okresie	4
		Trudno powiedzieć	2

Zwiększenie dostępu do technologii teleinformatycznych w przypadku 15 projektów o pozytywnym wpływie dotyczy pracowników beneficjentów oraz mieszkańców obszarów objętych realizacją projektu, przy czym 9 projektów dotyczy tylko pracowników, a 4 tylko mieszkańców.

Opinie te potwierdza analiza danych zastanych. Ilość usług udostępnionych dzięki zwiększeniu dostępu do technologii teleinformatycznych różniła się w zależności od projektu. Jedynie w sześciu z badanych 30 projektów ilość udostępnionych technologii wyniosła 1, natomiast w przypadku 7 projektów udostępniono ich 2. Pozostałe 17 projektów udostępniało co najmniej 3 rodzaje technologii.

Zakres tematyczny projektów obejmował:

- obieg dokumentów (20),
- infrastrukturę (19),
- e-usługi dla ludności (17),
- podpis elektroniczny (9)
- dostęp do internetu (7),
- systemy zarządzania (7).

Projekty głównie dotyczyły zapewnienia nieograniczonego dostępu do spraw załatwianych na poziomie poszczególnych urzędów w przypadku projektów, z rezultatów którzy korzystali mieszkańcy oraz dostępu (niekiedy ograniczonego) do elektronicznego obiegu dokumentów w przypadku projektów, z rezultatów których korzystali pracownicy beneficjentów.

Również samo udostępnienie infrastruktury powstałej w wyniku realizacji projektów czy to poprzez możliwość podłączenia do sieci, czy też poprzez stworzenie możliwości skorzystania z infomatów, kiosków internetowych, PIAP-ów, hot-spotów, telecentrów itp. spowodowało istotne zwiększenie dostępu do technologii teleinformatycznych. Należy pamiętać, że dostęp do Internetu ma fundamentalne znaczenie przy budowie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

Wnioski:

- Zbyt mała liczba projektów zwiększających dostęp do Internetu – w odniesieniu do założeń Planu e-Europa 2005

Rekomendacje:

- Planując w przyszłości działania skierowane na rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego należy zadbać o realizację jak największej ilości projektów z zakresu dostęp do Internetu.

Pytanie 2. Czy osoby zamieszkałe/pracujące na obszarach objętych projektami potrzebowały dostępu do technologii informacyjnych?

W opinii beneficjentów w przypadku 28 z 30 badanych projektów osoby z obszarów objętych projektami potrzebowały dostępu do technologii informacyjnych (w tym tylko 1 określił stopień tego zapotrzebowania jako niski). Jednocześnie należy wziąć pod uwagę fakt, że 2 projekty w ogóle nie zawierały w swoim zakresie aspektów dotyczących dostępu do sieci internetowej, a tym samym nie zakładały udostępnienia technologii informacyjnych.

Beneficjenci określali zapotrzebowanie na dostęp do technologii informacyjnych najczęściej poprzez dokładną analizę potrzeb, w rezultacie spotkań i konsultacji z zainteresowanymi, celowe badania ankietowe czy dokładną obserwację sytuacji w tym zakresie na poziomie lokalnym i regionalnym. W pozostałych przypadkach zapotrzebowanie to wynikało z innych czynników (np. normy sprzętowe). Zidentyfikowano również 2 przypadki realizacji projektów bez próby odpowiedzi na to pytanie na etapie budowy projektu.

Analizy zapotrzebowania prowadzone były głównie na etapie budowy projektu. Beneficjenci wykorzystywali dostępne analizy na poziomie województwa dotyczące wprowadzania usług elektronicznych dla ludności, dające pewien pogląd jak tego typu zapotrzebowanie może kształtować się na poziomie mniejszych jednostek terytorialnych – powiatów, gmin czy poszczególnych miejscowości. Analizie poddawane były również dane udostępniane przez poszczególnych operatorów telekomunikacyjnych, dotyczące liczby aktywnych połączeń do Internetu i w ten sposób identyfikowano konieczność stworzenia dostępu do technologii informacyjnych na określonych obszarach.

Większość projektów (19) dotyczyła unowocześnienia infrastruktury jednostek. Jednym z celów tego typu projektów było między innymi zapewnienie dostępu do Internetu mieszkańcom danego obszaru w postaci infokiosków, telecentrów czy hot-spotów. Często wynikało to z faktu ogólnie nadal niskiej dostępności Internetu w gospodarstwach domowych. Jednocześnie beneficjenci dążyli do realizacji projektów usprawniających również ich pracę, a analizy potrzeb wykonywane były najczęściej wewnątrz organizacji w oparciu o własne doświadczenia i potrzeby. Beneficjenci udostępniali infrastrukturę i technologię powstałe w ramach projektów również własnym pracownikom.

Potwierdzeniem istnienia potrzeb osób z obszarów objętych projektami w zakresie dostępu do technologii informacyjnych jest również fakt najczęściej pełnego zrealizowania zakładanych wskaźników rezultatu projektu, a w niektórych przypadkach nawet ich przekroczenia.

Wnioski:

- Nie każdy realizowany projekt w Działaniu 1.5 zawierał prawidłową analizę zapotrzebowania związanego z przedmiotem realizowanego projektu oraz identyfikację dostępu do Internetu na obszarze realizacji projektu.

Rekomendacje:

- Każdy realizowany projekt w Działaniu 1.5 powinien zawierać prawidłową analizę zapotrzebowania na przedmiot realizowanego projektu oraz identyfikację dostępu do Internetu na obszarze realizacji projektu
- Należy zadbać o kampanie informacyjne w zakresie korzyści płynących z dostępu do ICT

Pytanie 3. Czy osoby zamieszkałe/pracujące na obszarach objętych projektami korzystają z technologii informacyjnych udostępnionych w wyniku realizacji projektów (dostępność – trafność diagnozy potrzeb)? W jakim stopniu? Czy jest to badane lub monitorowane?

Wyniki badań wskazują, że osoby z obszarów objętych projektami korzystają z technologii informacyjnych udostępnionych w wyniku realizacji projektów (28 projektów). W przypadku 4 projektów uprawnionymi użytkownikami są jedynie korzystający z usług beneficjentów, a w przypadku 9 projektów jedynie ich pracownicy. W pozostałych projektach technologie udostępniono zarówno mieszkańcom jak i pracownikom.

Według stanu na 30 czerwca 2007 roku liczba osób korzystających z technologii informacyjnych udostępnionych w wyniku realizacji projektów szacowana jest na około 77 tys. miesięcznie (średnio ponad 2750 na jeden projekt), z czego około 2500 osób to pracownicy beneficjentów (prawie 90 na projekt). Dodatkowo, systematycznie z technologii tych korzysta 14 instytucji publicznych innych niż jednostki beneficjentów. Liczba spraw załatwianych przy pomocy tych technologii szacowana jest na około 1200 miesięcznie.

W 13 ze zbadanych projektów wdrożone zostały procedury monitorujące zmiany w korzystaniu z technologii informacyjnych. W przypadku 6 projektów jest to systematyczny monitoring wykorzystania udostępnionych usług: odczytywanie rzeczywistych wyników (3) oraz celowe badania ankietowe klientów (3). W przypadku 2 projektów funkcję monitorującą spełniają organizowane spotkania i konsultacje z zainteresowanymi, a w 2 kolejnych – badania prowadzone przez specjalną komórkę powołaną do tego celu u beneficjenta. W pozostałych przypadkach funkcję tę spełniają: obserwacja trendów w branży i wnioski zgłaszane przez klientów. Zgodnie z deklaracjami beneficjentów wyniki tych badań i analiz zostaną wykorzystane przy składaniu przez tych beneficjentów kolejnych wniosków o realizację ze środków unijnych projektów z zakresu budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Niektórzy beneficjenci nie potrafili jednak określić stopnia wykorzystania udostępnionych technologii (np.: liczby efektywnych użytkowników wdrożonych rozwiązań).

Przykładem dość precyzyjnej procedury monitoringu może być fakt ciągłego monitorowania ruchu w sieci przez jednego z beneficjentów, okresowej weryfikacji wyników jego zmian i natężenia, diagnozy kształtowania się zapotrzebowania określone rozwiązania, tworzenia statystyk w oparciu o dane uzyskane za pośrednictwem tej sieci. Beneficjent ten systematycznie przyjmuje i rozpatruje wnioski klientów zawierające prośby o „zwiększenie pasma”.

Wnioski:

- Zbyt słaby poziom monitoringu osiągnięcia i utrzymania rezultatów projektu przez beneficjenta. Sposób monitorowania rezultatów projektu przez beneficjenta będzie miał przełożenie na trwałość projektu. Problemy w utrzymaniu odpowiedniego poziomu wykorzystania wyników projektu mogą powodować np. zmiany przeznaczenia projektu, a tym samym brakiem wystarczającego zabezpieczenia trwałości projektu zgodnie z art. 30 Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych.

Rekomendacje:

- Każda dokumentacja projektowa powinna zawierać metodologię pomiaru poziomu wykorzystania produktów projektu
- Na wypadek niskiego poziomu wykorzystania infrastruktury SI, beneficjent powinien posiadać program naprawczy na odpowiednio wczesnym etapie i scenariusz dotarcia do nowych odbiorców zapewniający osiągnięcie zakładanych w projekcie wskaźników rezultatu.

3.3.3. Skuteczność udzielonego wsparcia

Skuteczność udzielonego wsparcia została poddana ewaluacji w oparciu o siedem szczegółowych pytań badawczych.

Pytanie 1. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach Działania 1.5 odpowiedziała na potrzeby osób zamieszkałych/pracujących na obszarach objętych projektami w zakresie dostępu do sieci internetowej?

Realizacja projektów odpowiedziała na potrzeby osób z obszaru ich oddziaływania w zakresie dostępu do sieci internetowej (25 na 30 badanych). Z tej grupy tylko jeden z beneficjentów określił stopień adekwatności do potrzeb jako „raczej wysoki”, jedna jako „niski”, natomiast wszyscy pozostali uznali go za „wysoki”. Tylko w 3 przypadkach badani stwierdzili, że realizowane projekty nie odpowiedziały na potrzeby w zakresie dostępu do sieci, a 2 projekty nie dotyczyły tej kwestii.

Przed realizacją projektów identyfikowano następujące rodzaje problemów: brak możliwości technicznych podłączenia wszystkich komputerów do Internetu, niska jakość sieci, brak dostępu do Internetu lub jego bardzo niski poziom techniczny dla części mieszkańców. Zdaniem beneficjentów w wyniku realizacji projektów wszystkie powyższe problemy udało się zlikwidować. Dodatkowo osiągnięto między innymi następujące efekty:

- „wyposażono w sprzęt” beneficjentów (7 projektów),
- przyłączono nowe stanowiska pracy do Internetu (6),
- zmniejszono koszty dostępu do Internetu (2),
- umożliwiono dostęp do e-urzędu (1).

Realizacja projektów umożliwiła dostęp do Internetu osobom zamieszkałym lub pracującym na terenach objętych wsparciem. Dostęp ten został umożliwiony poprzez stworzenie infrastruktury lub jej modernizację – od zakupu sprzętu począwszy, poprzez budowę lub modernizację sieci, aż do stworzenia PIAP-ów czy „kiosków internetowych”. Jednocześnie beneficjenci starali się umieszczać darmowe punkty dostępowe na obszarach

zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”. Istotnym aspektem jest również obniżenie kosztów dostępu do Internetu, trudno jednak kwantyfikowalne ze względu na to, że jest ono związane nie tylko ze stworzeniem możliwości darmowego dostępu do Internetu, ale również poprzez usprawnienie sieci i skrócenie tym samym czasu korzystania z sieci płatnych.

Wnioski:

- Większość beneficjentów ocenia poziom skuteczności własnych projektów w zakresie dostępu do sieci internetowej jako wysoki
- Badana dokumentacja projektowa w zdecydowanej większości nie zawierała analizy pod kątem rzeczywistego zwiększenia prędkości sieci, wyrażonej konkretnymi wartościami (w przypadku projektów zakładających taki właśnie rezultat)

Rekomendacje:

- Poszczególne projekty powinny zakładać wskaźniki produktu i rezultatu adekwatne do zakładanych na poziomie Działania

Pytanie 2. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach Działania 1.5 przyczyniła się do zwiększenia prędkości i/lub zwiększenia bezpieczeństwa sieci internetowej na terenie objętym projektem?

Jedynie 11 zrealizowanych projektów nie zawierało aspektów wzrostu prędkości lub bezpieczeństwa sieci. Głównie projekty zawierające w sobie elementy budowy lub modernizacji infrastruktury bezpośrednio wpływały zarówno na wzrost prędkości jak i bezpieczeństwa. Często w ramach projektów instalowane były specjalistyczne oprogramowania, specjalne serwery czy platformy oraz tworzone były tzw. „mechaniczne” zabezpieczenia sieci wewnętrznych. Prędkość Internetu nie ulegała zwiększeniu w przypadku niektórych projektów wykorzystujących sieć zewnętrzną (np. Telekomunikacji Polskiej), czyli w sytuacji w której beneficjent nie miał wpływu na zwiększenie prędkości sieci internetowej.

Różnorodność wdrażanych rodzajów zabezpieczeń, jak i skal prędkości (jednostek kwantyfikacji) nie umożliwia jednak precyzyjnego określenia stopnia zmian w tym zakresie. W przypadku 12 projektów wdrożono systemy antywirusowe zawierające łącznie 2 426 różnorodnych rozwiązań, a w przypadku 14 projektów systemy bezpieczeństwa sieci.

Wnioski:

- Wraz z rozpowszechnianiem technologii informacyjno-komunikacyjnych wzrasta poziom niebezpieczeństw, związanych z ich wykorzystywaniem, w związku z tym każdy projekt powinien zawierać zabezpieczenia w tym zakresie

Rekomendacje:

- W przypadku projektów udostępniających sieć lub technologie użytkownikom zewnętrznym rekomenduje się wprowadzenie bezwzględnego wymogu zapewnienia bezpieczeństwa sieci, jako jednego z niezbędnych elementów projektu

Pytanie 3. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach Działania 1.5 wprowadziła praktyczne ułatwienia osobom zamieszkałym/pracującym na obszarach objętych projektami? Jeśli tak, jakie to były ułatwienia?

Wprowadzenie praktycznych ułatwień dla osób z obszarów objętych realizacją projektów wiąże się przede wszystkim z omówionym wcześniej zwiększeniem dostępu do technologii informacyjnych.

Realizacja aż 29 z badanych projektów umożliwiła wprowadzenie praktycznych ułatwień, w tym w przypadku 22 projektów dotyczyły one pracowników beneficjentów i mieszkańców obszarów objętych realizowanymi projektami, a 7 dotyczyło tylko mieszkańców. W wyniku realizacji jednego z projektów wprowadzono ułatwienia skierowane *stricto* do przedsiębiorców (e-aukcje).

Wprowadzone ułatwienia to:

- łatwiejszy dostęp do informacji o instytucji czy też łatwiejszy z nią kontakt (5),
- możliwość szybszego załatwienia sprawy (5),
- umożliwienie dostępu do e-usług (5),
- stworzenie dla mieszkańców dostępu do Internetu (5),
- poprawa komunikacji wewnątrz instytucji lub w relacjach instytucja-otoczenie (3),
- możliwość sprawdzenia stanu realizacji spraw (2),
- stworzenie dostępu on-line do urzędowych formularzy i druków (2),
- ułatwienie i przyspieszenie realizacji zadań przez poszczególne jednostki (1).

Skala tych ułatwień nie była może bardzo duża jednostkowo w wielu projektach, natomiast ich różnorodność, praktyczność i funkcjonalność pozwala na uznanie stopnia wprowadzonych ułatwień za satysfakcjonujący.

Wnioski:

- Mała liczba projektów ułatwiających komunikację, rozumianą jako interaktywne kontakty pomiędzy instytucjami, przedsiębiorstwami, obywatelami, jako pożądanej formy istotnie przyczyniającej się do rozwoju SI
- Mała liczba projektów ułatwiających kompleksowe załatwianie spraw drogą elektroniczną

Rekomendacje:

- Dla odniesienia sukcesu w budowaniu i rozwoju społeczeństwa informacyjnego należy zadbać o wybór projektów ułatwiających komunikację, rozumianą jako interaktywne kontakty pomiędzy instytucjami, przedsiębiorstwami i obywatelami
- Preferowane powinny być projekty z zakresu e-administracji, dotyczące np. kontaktów obywateli z urzędem, sprawnego załatwiania spraw. Projekty z zakresu elektronicznego obiegu dokumentów są przeważającym typem projektów, a jest to tylko jeden z wielu aspektów e-administracji

Pytanie 4. Czy i w jaki stopniu realizacja projektów w ramach Działania 1.5 spowodowała wzrost poziomu usług instytucji publicznych na danym obszarze? (np. wprowadzenie możliwości elektronicznych kontaktów z instytucjami, e-usługi, elektroniczne wersje formularzy, aplikowanie on-line)

Wzrost poziomu usług instytucji publicznych na obszarze objętym realizacją projektów w ramach Działania nie wystąpił jedynie w 2 badanych projektach. W jednym z nich nie było to celem projektu, natomiast w drugim przypadku zdaniem beneficjenta zostanie on zrealizowany.

Wzrost poziomu usług nastąpił głównie dzięki wprowadzeniu usprawnień polegających na:

- usprawnieniu elektronicznego obiegu dokumentów (11 projektów),
- skróceniu czasu i podniesieniu jakości obsługi klientów (9),
- wprowadzeniu możliwości załatwiania spraw drogą elektroniczną (5),
- łatwiejszym dostępie do informacji (5).
- możliwości sprawdzenia postępu realizacji zleconej sprawy (3),
- poprawie komunikacji, w tym szybszym załatwianiu spraw (3),
- szybszym przepływie informacji pomiędzy stanowiskami pracy (2).

Inne usprawnienia dotyczyły łatwiejszego zarządzania, trybu rejestracji i uzyskania porady oraz łatwiejszego dostępu do wiedzy. Dzięki realizacji projektów udało się wdrożyć 19 zupełnie nowych usług.

Niektóre z praktycznych przykładów usprawnień to:

- Dzięki wdrożonemu elektronicznemu obiegowi dokumentów pisma i dokumenty urzędowe zostały wyposażone w kod kreskowy. Wprowadzając ten kod do systemu (ręcznie lub automatycznie przy pomocy czytnika) każda osoba może sprawdzić na jakim etapie rozpatrywania znajduje się dany dokument, do kogo został skierowany itp.,
- Możliwość złożenia wniosku do urzędu wyłącznie w formie elektronicznej, w tym docelowo również wniosków opartych o kwalifikowany podpis elektroniczny,
- Podobne rozwiązanie jak poprzednie, ale realizowane wewnątrz organizacji beneficjenta umożliwiające nadzorowanie postępu zleconych pracownikom prac przez zwierzchników, a przez to możliwość efektywnego zarządzania czasem pracy pracowników,
- Umożliwienie precyzyjnego ustalenia w czasie rzeczywistym pozycji danego obiektu użytkownikom systemu – pierwsze w Polsce tego typu rozwiązanie, wykorzystywane w wymiarze praktycznym przez TOPR do monitorowania swoich zespołów ratowniczych w ich codziennej pracy,
- Jednolity system zarządzania oświatą na poziomie Urzędu Miasta – zarządzanie finansami szkół, sporządzanie planów budżetowych, elektroniczny nabór do szkół, możliwość udostępnienia przez szkoły w bezpieczny sposób informacji w zakresie np. ocen uczniów ich rodzicom, wyników testów czy egzaminów itp.,
- Wprowadzenie elektronicznej rejestracji pacjentów dzięki prowadzeniu jej przez Internet wraz z informacją o wyznaczonym terminie wizyty co powoduje znaczną oszczędność czasu i kosztów, jak również udzielanie porady medycznej przy zachowaniu zasady ochrony danych osobowych.

Wnioski:

- Beneficjenci prawidłowo zaplanowali aspekt unowocześnienia dotychczasowych usług lub wprowadzenia nowych usług w ramach projektu

Rekomendacje:

- Należy wspierać projekty, których celem jest zwiększenie poziomu usług instytucji publicznych poprzez poprawę jakości dostępu do Internetu

Pytanie 5. Czy i w jakim stopniu dzięki realizacji projektów powstały usprawnienia w sferze usług ochrony zdrowia? Jeśli tak to jakie?

Stopień i zakres usprawnień w sferze usług ochrony zdrowia powstałych w wyniku realizacji projektów jest niewielki. Wynika to głównie z faktu, że zaledwie w dwóch spośród badanych projektów był to założony efekt bezpośredni. Obydwa projekty realizowane były przez jednostki służby zdrowia.

Opinie respondentów (głównie przedstawicieli IP) świadczą o tym, że zainteresowanie aplikowaniem o dofinansowanie w ramach Działania przez jednostki służby zdrowia było znaczne, natomiast jakość merytoryczna wniosków oraz stopień wpisywania się założonych w nich rezultatów w cele Działania nie pozwolił na ich pozytywną ocenę, czy to na etapie oceny formalnej, czy też merytorycznej.

Wprowadzone w sferze usług ochrony zdrowia usprawnienia to:

- stworzenie cyfrowej platformy danych medycznych i telekonsultacji dzięki czemu nastąpiło skrócenie czasu oczekiwania pacjentów na świadczenia medyczne oraz ułatwienie pracy poprzez zlecenie drogą elektroniczną badań lekarzom lub nadzór kardiologiczny nad przewlekłe chorymi (system tele-EKG),
- stworzenie e-poradni – możliwość rejestracji pacjenta szpitala za pośrednictwem Internetu oraz uzyskania porad ogólnych i szczegółowych, przeglądanie dokumentacji pacjenta przez lekarza bez konieczności opuszczania gabinetu, itp.

Wnioski:

- Zwiększenie liczby projektów w zakresie służby zdrowia pozwoliłoby usprawnić usługi w tym sektorze oraz wprowadzić zdalną komunikację „lekarz-pacjent”

Rekomendacje:

- W celu usprawnienia świadczenia usług z obszaru służby zdrowia (w tym wprowadzenia możliwości diagnozy on-line), należy promować tego typu projekty
- Pozytywny efekt może odnieść zwiększenie akcji szkoleniowych w sektorze służby zdrowia w zakresie pozytywnych skutków wdrażania e-usług

Pytanie 6. W jakim stopniu dzięki realizacji projektów powstały usprawnienia w dostępie do edukacji i wiedzy na obszarze objętym projektem? Jeśli tak to jakie?

Usprawnienia w dostępie do edukacji i wiedzy powstały w rezultacie realizacji 6 z badanych projektów jako ich efekt bezpośredni oraz w dwóch jako ich efekt pośredni. W przypadku pozostałych projektów efekt ten nie wystąpił z uwagi na ich odmienny charakter i cele.

Przykłady wdrożonych usprawnień to:

- utworzenie elektronicznej czytelnicy z materiałami dotyczącymi teatru (dla środowisk amatorsko i zawodowo związanych z teatrem),
- połączenie elektroniczne szkół z zasobami bibliotek czy też udostępnienie elektroniczne zasobów bibliotek innym osobom,
- zwiększenie dostępu do serwisów edukacyjnych oferowanych przez uczelnie poprzez zainstalowanie Internetu w domach studenckich,
- udostępnienie informacji o dostępnych kursach i szkoleniach aktywizujących osoby bezrobotne prowadzonych przez Gminne Centrum Informacji,
- udostępnienie elektronicznej wersji map terenu i map historycznych dla potrzeb pisania prac naukowych (studenci, doktoranci, historycy itp.),
- udostępnienie pracownikom beneficjenta modułu e-learningowego.

Rekomendacje:

- W przypadku projektów, które zakładają wprowadzanie e-usług, należy uwzględnić w ich zakresie moduł szkoleniowy, który zapewni osiągnięcie rezultatów założonych w ramach projektów (np. efektywnej komunikacji elektronicznej)
- Powinna zostać wprowadzona dodatkowa punktacja za komplementarność projektów z projektami w zakresie edukacji

Pytanie 7. Czy i w jakim stopniu zmniejszyły się koszty dostępu do technologii informacyjnych na obszarze objętym projektem?

Koszty dostępu do technologii informacyjnych na obszarach objętych projektami uległy zmniejszeniu. Było to oczywiście wynikiem realizacji jedynie tych projektów, które z uwagi na swój charakter mogły taki cel realizować. Takich projektów było 12, w tym 7 zawierających element budowy ogólnodostępnych darmowych PIAP-ów. Spadek kosztów dostępu nastąpił głównie dzięki stworzeniu możliwości darmowego dostępu do Internetu, w tym poprzez udostępnienie takich rozwiązań jak hot-spoty czy infokioski. Skala zmniejszenia kosztów jest natomiast trudna do oszacowania (nie był to zakładany wskaźnik rezultatu w tych projektach).

Przykładem projektu dzięki któremu nastąpiło zmniejszenie kosztów dostępu do technologii informacyjnych jest projekt, w ramach którego stworzona została i udostępniona sieć wielousługowa umożliwiająca skuteczne i efektywne korzystanie z połączeń w technologii VOIP. W związku z tym, że wszystkie jednostki organizacyjne beneficjenta zostały wyposażone w jednolity system takiej łączności, pozwoliło to na zmniejszenie kosztów usług telekomunikacyjnych ponoszonych przez beneficjenta aż o 60%. Podobnych projektów wśród zrealizowanych w ramach Działania jest wiele, przy czym w omówionym przypadku beneficjent potrafił oszacować i skwantyfikować zmianę kosztów, natomiast w większości przypadków nie były one przez beneficjentów szacowane .

Wnioski:

- Analiza finansowa zawarta w studium wykonalności, powinna jasno prezentować aspekt kosztów dostępu do Internetu

Rekomendacje:

- W przyszłym okresie programowania należy obligatoryjnie wymagać od wnioskodawców przedstawienia dokładniejszych i popartych szczegółowymi kalkulacjami analiz kosztów dostępu do Internetu lub korzystania z e-usług, ponieważ dzięki temu zwiększona może zostać skuteczność na poziomie rezultatów projektu oraz ich weryfikacji

3.3.4. Użyteczność udzielonego wsparcia

Użyteczność udzielonego wsparcia została poddana ewaluacji w oparciu o dwa szczegółowe pytania badawcze.

Pytanie 1. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach Działania 1.5 ZPORR zmniejszyły problem „wykluczenia cyfrowego”, zwłaszcza na obszarach wiejskich i małych miast?

Jednym z niezbędnych elementów zmniejszania problemu „wykluczenia cyfrowego” jest zapewnienie przestrzegania na poziomie projektów zasady tzw. „otwartego dostępu”, rozumianej jako zachowanie jawności realizowanych projektów, utrzymanie braku ograniczeń w możliwości korzystania z powstałych rozwiązań oraz zapewnienie niedochodowego charakteru inwestycji. We wszystkich projektach zasada „otwartego dostępu” została zachowana, a tylko w jednym projekcie udostępnione rozwiązanie zawierało pewne ograniczenia (na poziomie licencjonowania oprogramowania).

Projekty realizowane w ramach Działania zmniejszyły problem „wykluczenia cyfrowego” poprzez zmniejszenie liczby osób niekorzystających z nowoczesnych form komunikacji (13 projektów). Jedynie w przypadku 10 z badanych projektów aspektu tego zmniejszenia nie dało się zidentyfikować. W projektach tych, cel ten zakładany był w opisie projektów, ale w momencie realizacji badania beneficjenci nie potrafili określić czy zostanie on osiągnięty. Wynika to z faktu, że poza celem o charakterze jakościowym projekty te nie zakładały takiego wskaźnika rezultatu, a tym samym nie określały go na etapie rozliczania projektu. W przypadku pozostałych 7 projektów nie zakładano takiego efektu.

Rezultatem projektów było wprowadzanie usprawnień głównie w zakresie pracy jednostek, w których były one wdrażane. Stąd też grupą, która została niejako automatycznie objęta efektami tych projektów byli pracownicy beneficjentów. Mieszkańcy obszarów objętych realizowanymi projektami otrzymali głównie możliwość korzystania z Internetu przy pomocy infokiosków, telecentrów i hot-spotów. Nie ma jednakże precyzyjnych danych dotyczących liczby osób, które uzyskały dostęp do Internetu. Beneficjentom trudno było precyzyjnie określić całkowity poziom wykorzystywania wdrożonych przez nich rozwiązań.

Wśród 30 badanych projektów w przypadku 4 z nich zakładane cele i efekty dotyczyły głównie obszarów wiejskich.

Wnioski:

- Szczególnie zmniejszenie liczby osób nie korzystających z nowoczesnych form komunikacji należy uznać za sukces interwencji

Rekomendacje:

- W ocenie projektów należy przyznać dodatkową punktację za opracowanie przez projektodawców metodologii mierzenia wpływu projektu na problem wykluczenia cyfrowego, oraz sposobu jego monitoringu

Pytanie 2. Jakiego typu projekty beneficjenci realizowaliby najchętniej i co ewentualnie stało na przeszkodzie ich realizacji?

Beneficjenci realizowaliby najchętniej projekty tożsame lub zbliżone do zrealizowanych w ramach Działania jednak w szerszym zakresie (7 projektów). W przypadku 6 projektów beneficjenci zgłaszali chęć realizacji projektów z zakresu budowy sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu lub zwiększających dostęp do technologii informacyjnych. Poza tym, zgłaszane były również potrzeby w zakresie projektów dotyczących systemu elektronicznego obiegu dokumentów, wdrażania nowych usług opartych o technologie komunikacyjne.

Beneficjenci deklarowali, że rozważają aplikowanie o środki pochodzące z nowego budżetu na lata 2007-2013, z czego część projektów również będzie dotyczyła budowy infrastruktury informatycznej. Zdaniem beneficjentów realizacja tego elementu jest podstawą dla kolejnych postępów i ulepszeń na poziomie wdrażania odpowiednich aplikacji informatycznych i w końcowym efekcie usług opartych o nowe technologie komunikacyjne.

Wśród przeszkód stojących na drodze do realizacji potencjalnych projektów wskazywano głównie: ograniczenia finansowe, brak przygotowania projektu (prace nad projektem dopiero trwały lub zostały przesunięte w czasie) oraz realizacja szerszych projektów (przez inne, najczęściej nadrzędne podmioty) obejmujących swoim zakresem planowane przez beneficjentów rozwiązania. Inne wskazywane przeszkody to: uwarunkowania prawne, formalne, ograniczenia natury technicznej lub próba wnioskowania o środki zakończona niepowodzeniem – odrzucenie tego typu projektu na etapie oceny przez IP.

Wnioski:

- Na etapie aplikowania beneficjenci w odniesieniu do wielkości alokacji środków na poziomie poszczególnych regionów często decydowali o zmniejszaniu zakresu projektów
- Beneficjenci pytani o typ projektu który zrealizowali by jeszcze w pierwszej kolejności najczęściej zgłaszali potrzebę realizacji projektów w zakresie szerokopasmowego dostępu do Internetu

Rekomendacje:

- Aby nie dopuścić do eliminowania projektów wartościowych z punktu widzenia celów Działania należy zbudować system wsparcia procesu przygotowania projektów dla potencjalnych beneficjentów, co mogłoby usunąć niektóre bariery w procesie przygotowania projektów. System taki mógłby opierać się na dwustopniowej ocenie. Pozytywne zaopiniowanie koncepcji projektu, skutkowałoby pomocą merytoryczną i nadzorem nad przygotowaniem projektów
- W okresie programowania 2007-2013 należy rozważyć priorytetowe traktowanie projektów, które stanowiłyby rozwinięcie zrealizowanych projektów. W ten sposób osiągnięto by większy efekt w zakresie budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego na danym obszarze
- Priorytetem nadal musi być budowa szerokopasmowego dostępu do Internetu - bez tego nie będzie możliwe wprowadzenie na dużą skalę e-usług

3.3.5. Trwałość udzielonego wsparcia

Trwałość udzielonego wsparcia została poddana ewaluacji w oparciu o dwa szczegółowe pytania badawcze.

Pytanie 1. Czy efekty realizacji projektów zachowują trwałość zgodnie z umową o dofinansowanie?

Projekty objęte badaniem wykazują trwałość zgodnie z umową o dofinansowanie. Już na etapie budowy projektu w części z nich (5) przewidziano możliwość rozbudowy i unowocześnienia (aktualizacji) wytworzonych „produktów” przez cały okres ich eksploatacji. Jednocześnie w żadnym z projektów nie wprowadzono znacznych modyfikacji, nie zmieniono przeznaczenia infrastruktury lub usług wytworzonych w ramach projektów oraz w przypadku żadnego projektu nie uległa zmianie struktura własności beneficjenta.

Jeśli chodzi o tzw. logikę interwencji – czyli stopień osiągnięcia założonych w ramach projektów celów, to w większości badanych przypadków udało się osiągnąć je w pełnym zakresie. Jedynie w przypadku 5 projektów stopień realizacji wykazywał niewielkie odchylenia w stosunku do założeń, a w 1 projekcie odchylenia znaczne, które zaakceptowane zostały przez IP na etapie rozliczenia projektu.

Pytanie 2. Czy znane są przykłady kontynuacji projektów realizowanych w ramach Działania 1.5 ZPORR, poprzez ich późniejsze wdrażanie bez udziału pomocy publicznej?

Nie zidentyfikowano projektów które po zakończeniu ich realizacji były kontynuowane bez udziału pomocy publicznej. Na stan taki z pewnością wpływa krótki okres, jaki upłynął od zakończenia realizacji rzeczowej i finansowej projektów.

Znane są natomiast przykłady realizacji podobnych do realizowanych w ramach Działania projektów z innych środków unijnych (3 przykłady) oraz bez wsparcia takich środków (9 przykładów).

Wnioski:

- Brak kontynuacji dalszych działań w zakresie budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego poza tymi wynikającymi z realizacji projektu może świadczyć o niskim potencjale inwestycyjnym beneficjentów

5. Spis wykresów i map

Wykres 1. Struktura projektów ze względu na podział regionalny

Wykres 2. Poziom zakontraktowanych środków w ramach projektów Działania 1.5 ZPORR zakończonych do dnia 30 czerwca 2008 r. w podziale na województwa

Wykres 3. Struktura projektów ze względu na obszar objęty wsparciem

Wykres 4. Struktura projektów ze względu na typ projektu

Wykres 5. Struktura projektów ze względu na wartość projektu

Wykres 6. Liczba projektów ze względu na rodzaj beneficjenta

Wykres 7. Struktura beneficjentów ze względu na wartość projektów

Mapa 1. Liczba projektów objętych badaniem w poszczególnych województwach

Mapa 2. Łączna wartość projektów objętych badaniem w poszczególnych województwach

Tabela 1. Liczba projektów zakończonych w ramach Działania 1.5 ZPORR do dnia 30 czerwca 2007 roku w podziale na województwa

Tabela 2. Trafność udzielonego wsparcia

6. Załączniki

- Załącznik 1 – Wykaz projektów objętych badaniem
- Załącznik 2 – Wykaz projektów objętych studiami przypadków
- Załącznik 3 – Karty Studiów przypadków – liczba 30 sztuk
- Załącznik 4 – Transkrypcje wywiadów – liczba 41 sztuk

